

6. Эстетическая культура как философская категория: Автореф. дис... доктора филос. наук: 24.00.01 / Липский Владимир Николаевич . – М., 1997. – 71 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/esteticheskaya-kultura-kak-filosofskaya-kategoriya#ixzz4aSrxe1dv>.

7. Печко Л.П. Уровни эстетического сознания и отношения старшеклассников к миру прекрасного // Структура и уровни эстетического сознания у старшеклассников: Сб. науч. тр. /Редкол.: Е.П. Крупник, В.Ф. Козьмин, Л.П. Печко. – М., 1989. – 126 с.

8. Гіда Є.О. Становлення поліцейської деонтології як науки [Текст] / Є.О. Гіда // Право і суспільство. – 2010. – № 2. – С. 15–20.

9. Романова А.С. Естетична культура юриста як поліструктурне явище // Митна справа. – 2011. – № 5. – С. 455.

10. Пенионжек Е.В. Культурология: Уч.пособие / Ред. И.Б. Бебих. – Екатеринбург, 2014. – 111 с.

11. Карпунова Н.Г. Морально-эстетичне виховання курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.07 / Східноукр. нац. університет ім. В. Даля. – Луганськ, 2009. – 20 с.

УДК 351.74: 061.1ЕФ(477)

СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЗАГАЛЬНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Черкасов Юрій Ерікович,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

Корнієнко Максим Вікторович,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративної діяльності ОВС та економічної безпеки
(Одеський державний університет внутрішніх справ,
м. Одеса, Україна)

У науковій статті досліджено особливості підготовки поліцейських в деяких країнах Європейського Союзу, США та інших країн світу. Розглянуто та охарактеризовано чотири моделі професійної поліцейської освіти які найбільш часто використовуються в світі. Висвітлено позитивні аспекти трирівневої системи професійної відомчої освіти, що є запорукою поступового нарощування й ускладнення знань, умінь, навичок у міру просування по службі співробітника поліції та необхідності його

реагування на мінливі умови службової діяльності.

Зазначено позитивний вплив безперервної професійної поліцейської освіти для підготовки фахових співробітників поліції, що є закономірною реакцією на часту зміну законодавства, появу нових видів і способів вчинення злочинів, необхідність коректування професійної діяльності співробітників поліції, адаптації поліцейських до виникаючих життєвих реалій і умов службової діяльності.

Ключові слова: Національна поліція України, професійна поліцейська освіта, Європейський Союз, відомча освіта, трирівнева система освіти.

СИСТЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ПОЛИЦЕЙСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: ОБЩИЕ ЧЕРТЫ И ОСОБЕННОСТИ

Черкасов Юрий Эрикович,

кандидат юридических наук, доцент,
профессор кафедры оперативно-розыскной деятельности
(Днепропетровский государственный университет внутренних дел,
г. Днепро, Украина)

Корниенко Максим Викторович,

кандидат юридических наук, доцент,
профессор кафедры административной деятельности ОВД и экономической
безопасности
(Одесский государственный университет внутренних дел,
г. Одесса, Украина)

В научной статье исследованы особенности подготовки полицейских в некоторых странах Европейского Союза, США и других стран мира. Рассмотрены и охарактеризованы четыре модели профессионального полицейского образования наиболее часто используемого в мире. Освещены позитивные аспекты трехуровневой системы профессионального ведомственного образования, что является залогом постепенного наращивания и усложнения знаний, умений, навыков по мере продвижения по службе сотрудника полиции и необходимости его реагирования на изменяющиеся условия служебной деятельности.

Отмечено положительное влияние непрерывного профессионального полицейского образования для подготовки профессиональных сотрудников полиции, это является закономерной реакцией на частую смену законодательства, появление новых видов и способов совершения преступлений, необходимость корректировки профессиональной деятельности сотрудников полиции, адаптации полицейских к возникающим жизненным реалиям и условиям служебной деятельности.

Ключевые слова: Национальная полиция Украина, профессиональное полицейское образование, Европейский Союз, ведомственное образование, трехуровневая система образования.

SYSTEMS OF PROFESSIONAL EDUCATION OF POLICEMEN IN EUROPEAN UNION COUNTRIES: GENERAL FEATURES AND PECULIARITIES

Cherkasov Yu.Ye.,

candidate of Law Sciences, Docent,
professor of the Chair of operative-search activity,
Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine

Korniienko M.V.,

candidate of Law Sciences, Docent,
professor of the Chair of administrative activity
of the organs of internal affairs and economic security,
(Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, Ukraine

In the scientific article the features of police training in some EU countries, the USA and other countries. Considered and described four models of professional police education are most often used in the world. Deals with the positive aspects of the three-tier system of vocational education department, which is key to scaling up and complexity of knowledge and skills as career police officer and his need to respond to the changing conditions of performance.

Indicated positive impact of continuing professional education for police training professional police officers, which is a natural reaction to the frequent changes in legislation, the emergence of new types and methods of committing crimes need updating professional activities of police, police adapting to the emerging realities of life conditions and performance.

Key words: National Police of Ukraine, professional police education, European Union, departmental education, three-tier system of education.

Постановка проблеми. В нашій державі відбувається реформуванням правоохоронної системи та впровадженням нових підходів у діяльність Міністерства внутрішніх справ України згідно зі стандартами, принципами та нормами розвинутих європейських країн. В Європейському Союзі функціонування поліції супроводжується високим рівнем соціальної довіри з боку населення і це є одним із головніших критеріїв оцінки її діяльності. Партнерство поліції з громадянами як один з видів взаємодії, який ґрунтується на очікуванні, що партнер по взаємодії буде поводитись згідно з очікуваннями співробітництва. Професійна поліцейська освіта і є тією відправною точкою з якої починається довіра до роботи поліції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання світового досвіду підготовки поліцейських досліджували такі науковці як П.Д. Біленчук, А.В. Корнійчук, Ю.Ф. Кравченко, Н.П. Матюхіна, М.Г. Мельник, М.Ф. Степко, Г.К. Нурлыбаева, О.Д. Поліщук, Г.І. Прокопенко, А.М. Столяренко, В.А. Сергєвнин та інші автори.

Виклад основного матеріалу. На формування й розвиток професійної поліцейської освіти в тій або іншій країні впливають численні національно-державні особливості політичного, соціально-економічного й культурно-

історичного характеру. У цьому зв'язку при загальній тенденції до зближення системи поліцейської освіти країн Європейського Союзу зберігають своєрідні відмінні риси. Наприклад, у Великобританії (як і в США) сильні традиції децентралізованої системи професійної освіти, а в Німеччині й Франції, навпаки, вона багато в чому залишається централізованою. У Швейцарії стати поліцейським і вступити в професійний навчальний заклад поліції може тільки той, хто пройшов службу в армії й має певні професійні знання. У Франції при вступі перевага віддається тим, у кого вже є освіта (ступінь бакалавра або магістра). Для професійних установ, що готують кадри поліції у Великобританії, характерний: акцент робиться на самостійну роботу кандидатів, ретельний відбір, особливо в навчальні заклади, що готують службовців оперативних служб кримінальної поліції. У середні спеціальні школи поліції Туреччини, Хорватії, Словенії приймаються виключно чоловіки. В окремих країнах існує обов'язок – після отримання диплома у відомчій системі середньої професійної освіти відпрацювати певний термін в поліції: в Туреччині, Хорватії, Словенії – чотири роки, у Словаччині – три, у Македонії – вісім років [2].

Однією з особливостей європейської традиції професійної поліцейської освіти, на відміну від американської, є те, що поліції країн Європи із самого початку прагнули до створення саме, освітніх (тобто даючих повноцінну освіту) відомчих систем. Це означає, що європейські поліцейські освітні установи дають підготовку, прирівнювану до певного загальнодержавного освітнього ступеня, конвертованої поза діяльністю поліції (за деяким виключенням, наприклад, Норвегії). Інша справа, що далеко не всі навіть благополучні країни можуть дозволити собі «розкіш» давати у відомчій системі бакалаврські, магістерські й тим більше докторські ступені, як в Україні (навчання в ад'юнктурі та докторантурі). В той же час поліцейським у більшості європейських країн немає потреби йти з поліції, одержавши безкоштовну освіту або переcheкавши призовний вік в армію, як це іноді робиться в нас.

Сутність американської традиції професійної поліцейської освіти полягає в тому, що там беруть у поліцію вже при наявності того або іншого освітнього ступеня, а відомчі освітні установи пропонують лише професійну підготовку того або іншого професійно-посадового рівня. В країнах Європейського Союзу на службу в поліцію надходить чимало громадян, що не мають загальної середньої освіти. Так, у Німеччині й Швейцарії це 70%, в Австрії – 60%, у Голландії 30%, у Фінляндії й Чехії – 10%. Число громадян, що надходять на службу в поліцію й вже мають загальну середню освіту, становить: у Швейцарії – 20%. в Німеччині Австрії – 30%. в Чехії – 40%, в Норвегії – 55%, в Фінляндії й Македонії – 60%, Голландії – 65%, в Угорщині

– 70%, в Польщі – 90%. в Бельгії 94% (муніципальна поліція) і 84% (жандармерія), в Туреччині 96%, в Греції, Словенії й Словаччині – 100%. Таким чином, у поліцію європейських країн приходять на роботу громадяни, що мають в основному середню освіту або нижчу, і, отже, потребують подальшого навчання [2].

Для того щоб адаптуватися до найглибших соціально-економічних і культурних змін, що відбуваються протягом особливо останніх 30 років, системи відомчої поліцейської освіти в країнах Європейського Союзу, як і більшості інших країн світу, перебувають у процесі безперервного розвитку, реформування чи оптимізації. Змінами охоплені всі рівні систем професійної поліцейської освіти від початкової підготовки до вищої відомчої освіти, що у деяких європейських країнах має статус державного університетського магістерського рівня (Білорусія, Швейцарія, Фінляндія, Словаччина, Хорватія) або прагне закріпити цей статус (Німеччина).

Сьогодні в системах професійної поліцейської освіти країн Європейського Союзу найбільш чітко представлені чотири моделі перша пост радянська система, друга французька, третя німецька й четверта британська. Вони відображають загальні й національні освітні традиції в цих країнах, а також принципи організації й діяльності їхніх правоохоронних органів. В інших країнах Європейського Союзу, системи поліцейської освіти, як правило, являють собою симбіоз різних моделей, які відображають національні особливості, або (чи) включають елементи різних моделей, у тому числі американської (Словенія, Хорватія, Угорщина, Туреччина, Литва й ін.) [1].

У пост радянської й французької моделей багато загального, по перше це сильна загальнотеоретична підготовка й централізована координація діяльності освітніх установ, що пояснюється централізованою структурою побудови органів внутрішніх справ. А головне розходження, мабуть, складається в підходах до одержання вищої й додаткової освіти. Так, в Україні (яку також можна прирівняти до цієї системи) є потужна система відомчих вищих освітніх установ, що дають юридичну освіту це навчальні заклади із специфічними умовами навчання.

У Франції ж співробітників поліції вищої ланки поряд з кадровими поліцейськими набирають із цивільних осіб з університетським ступенем, який можна одержати поза відомчою системою. Істотною відмінністю французької моделі є яскраво виражений практичний характер навчання (воно по декілька раз за навчальний рік переривається на проходження практики або стажування).

Французька й німецька моделі дуже близькі. У відомчих освітніх установах Німеччини, як і у Франції, викладається багато теоретичних освітніх предметів, а на керівні посади оперативних підрозділів поліції

також залучаються кваліфіковані фахівці із різних галузей діяльності. Разом з тим терміни навчання в Німеччині істотно довші. Так, у ФРН сумарна тривалість навчання на всіх рівнях у відомчій системі становить сім з половиною років, а у Франції всього два роки.

Німецька модель професійної підготовки кадрів оперативних служб поліції вважається однією із самих результативних у світі. Характерними ознаками якої є обґрунтованість базової підготовки, після якої для роботи в певній оперативній службі поліції необхідно пройти ще й спеціалізоване навчання; наявність у змісті навчання, незалежно від спеціалізації, загальних ключових компонентів, що дозволяє у випадку реорганізації проводити швидко перекваліфікацію співробітників; обов'язкове додаткове навчання перед призначенням на нову посаду; логічна послідовність і обов'язковість проходження кожним поліцейським всіх щаблів освіти; більш тривалі терміни навчання в порівнянні з іншими країнами й відповідно більш широкий обсяг матеріалу, який вивчається, в тому числі теоретичного.

Проте система відомчої освіти в Німеччині сьогодні піддається дуже серйозній критиці, особливо щодо підготовки вищого оперативного керівного складу поліції. Німеччині є з чим порівнювати. До першої світової війни німецька вища школа вважалася кращою у світі. Не випадково третина всіх видатних американських учених тоді вчилася в Німеччині. Але в результаті всіх геополітичних потрясінь, тривалого поділу країни й особливо політики націонал-соціалістів кращі науковці Німеччини змушені були покинути батьківщину або були знищені. До сьогоднішнього дня Німеччині так і не вдалося вийти на перше місце в світі по фаховому навчанню. Але прагнення до цього не слабшає. Саме тому ще в 1998 році на засіданні міністрів внутрішніх справ всіх німецьких земель було ухвалене рішення про реорганізацію Поліцейської Академії управління ФРН у державну освітню установу з університетським статусом, тим самим була підтверджена ідея про необхідність фундаментальної й широкої підготовки керівників вищої ланки поліції.

Зазначимо, що в Естонській Республіці питаннями підготовки і перепідготовки та підвищення кваліфікації поліцейських займається Академія безпекових наук, яка є вищим навчальним закладом у відомчому підпорядкуванні Міністерства внутрішніх справ Естонії і готує на базі професійної, вищої і магістерської освіти фахівців для установ, що відповідають за внутрішню безпеку країни (в тому числі поліція, прикордонна охорона, юстиція, рятувальна, податкова і митна служба).

Відмітимо дещо з навчального процесу в Академії безпекових наук Естонської Республіки цікавим для детального розгляду і подальшого введення в навчальний процес для вузів зі специфічними умовами навчання системи Міністерства внутрішніх справ України є: по-перше закріплення за

курсантами з початку навчання вогнепальної зброї яка буде супроводжувати його під час проходження всієї служби у поліції (таким чином доречі здійснюється перехід на нові зразки зброї); по-друге під час навчання курсанти які в майбутньому стануть патрульними поліцейським (термін навчання яких складає 1,5 років (освітній рівень молодший спеціаліст), з викладачем по графіку заступають на патрулювання міста і займаються в першу чергу профілактичною роботою до якої наприклад віднесено виявлення за допомогою технічних приладів фактів порушення швидкісного режиму та складання у подальшому (грубі порушення) протоколів за порушення правил дорожнього руху, таким чином з початку навчання у курсантів виховується самостійність в прийнятті рішення і вміння спілкування з громадянами; по-третє курсанти під час навчання отримують спеціальні сертифікати які дають їм право керувати службовим автотранспортом, використовувати табельну вогнепальну зброєю і спецзасоби, під час кадрових переміщень додатково ніяких екзаменів і заліків не складається чим економиться час працівників поліції та прибирається одна з корупційних складових процесу переведення по службі; по-четверте курсантів не залучають на чергування і на господарські роботи, для того щоб не відволікати від навчання.

Також слід зазначити, що не останнє місце в процесі навчання курсантів поліції і прикордонної охорони а також рятувальної служби займають окремі або спільні тренінгові заняття (наприклад дії офіцерів поліції і рятувальної служби при падінні літака) з використанням симуляторів, які проєцирують одночасно усім учасникам тренінгу ситуацію, створену викладачем на екран. Так в навчальному процесі широко застосовується програмне забезпечення XVR (можливості класу дозволяють приймати одночасну участь у навчанні 8 курсантам), яке дозволяє моделювати різні ситуації та позаштатні події, а також вчить курсантів приймати швидке, правильне рішення з урахуванням особливостей взаємодії в умовах реального часу, що в подальшому буде позитивно впливати на виконання ними своїх службових обов'язків.

Деяко окремо стоїть британська модель професійної поліцейської освіти сама несхожа на інші європейські моделі, що пояснюється як географічним, так і психологічним бар'єром, що зберігається, між Британією й континентом. Все ж у різних галузях діяльності, у тому числі й поліцейської, британці підтримують самі тісні зв'язки з англійськими країнами в різних кінцях світу, особливо зі США, а також Канадою, Австралією, Новою Зеландією та іншими, що відображається в їхній системі поліцейської підготовки.

Для британської моделі характерна рання вузька спеціалізація співробітників поліції різних підрозділів і служб. Такий підхід можна

спостерігати в американській моделі професійної поліцейської підготовки, де також із самого початку готують вузьких фахівців. Крім того, координація процесу професійної підготовки у Великобританії децентралізована й проводиться за регіональним принципом. Однак із середини 80-х років в Англії здійснюються спроби до посилення впливу центра на управління поліцією й підготовку для неї фахівців, тому що однієї з головних причин недоліків у підготовці кадрів оперативних служб і, відповідно, функціонування поліції є відсутність ефективного управління на національному рівні. Необхідно також відзначити значну роль Великобританії в кооперації й інтеграції діяльності поліцій європейських країн.

Беручи до уваги те, що розвиток поліцейської освіти в кожній з європейських країн має свою власну динаміку, і з огляду на всі сучасні зміни в геополітичному вигляді Європи, не дивно, що ситуація, що стосується європейських систем поліцейської освіти, надзвичайно складна и заплутана.

Існує безліч різноманітних освітніх установ таких як поліцейські коледжі, що навчають співробітників різних правоохоронних служб, поліцейські академії, що надають ступень університетського рівня, позавідомчих шкіл, які ексклюзивно приймають на навчання поліцейських. Сьогодні робляться спроби внести більшу ясність у дискусію про європейські поліцейські системи освіти. Дослідники намагаються глянути далі навчального закладу й, використовуючи різноманітні критерії, визначити дійсну природу різних відомчих освітніх інститутів. Однак, поки, мабуть неможливо проаналізувати всі системи професійної поліцейської освіти. У той же час можна показати різницю й подібність цих систем, щоб продемонструвати необхідність деякого рівня стандартизації у світлі міжнародної інтеграції поєднаної однією метою.

У загальному вигляді, абстрагуючись від окремих особливостей і розходжень, поліцейську професійну освіту оперативних працівників в різних країнах Європейського Союзу можна представити як трирівневу систему (нижній, середній, вищий) відповідно до ієрархічної структури побудови поліції: перший рівень початкове навчання вступників на службу в поліцію в навчальних центрах і інших спеціальних навчальних закладах територіальних поліцейських органів; другий рівень багатoproфільність підготовки поліцейських різних спеціальностей оперативних служб, середнього керівного складу поліції у відомчих освітніх установах або навчальних центрах під егідою регіональних і центральних федеральних органів поліцейського управління; третій рівень це підготовка управлінських кадрів оперативних служб поліції, старших офіцерів у поліцейських академіях, навчальних центрах або інших відомчих освітніх установах, а також у загальних університетах по спеціальних програмах, що

відносяться до поліцейської спеціалізації [3].

Трирівнева система професійної відомчої освіти припускає поступове нарощування й ускладнення знань, умінь, навичок у міру просування по службі й необхідності реагування на мінливі умови службової діяльності.

Паралельно з основними рівнями професійної освіти діє широка багатопрофільна мережа підвищення кваліфікації й перепідготовки поліцейських кадрів, що функціонує як на базі навчальних закладів, так і у формі службової підготовки безпосередньо на місцях. Закон України Про Національну поліцію зазначає, що поліцейські зобов'язані проходити підвищення кваліфікації за відповідним напрямом службової діяльності у двох випадках по перше не рідше одного разу на три роки і по друге перед призначенням на керівну посаду, у тому числі вищу керівну посаду, ніж займана.

Крім можливості одержати відомчу освіту, все більше поліцейських оперативних служб відряджають, або вони самостійно вступають до загальногромадянських університетів, інститутів, коледжів. Почастішали випадки прийому на роботу в поліцію людей, що вже мають одну або навіть дві вищі освіти.

У ряді країн практикується функціонування під патронажем правоохоронних органів професійно орієнтованих ліцеїв, коледжів, курсів, шкіл для молоді, яка планує надалі служити в поліції.

Варто згадати й таку форму освіти, як проведення (під егідою різних поліцейських організацій і освітніх установ) міжнародних і національних конференцій, семінарів, круглих столів, короткострокових курсів з різноманітних науково-практичних проблем поліцейської діяльності, після закінчення яких учасникам видаються сертифікати, що засвідчують проходження навчання.

Висновки. Таким чином, фактично всі співробітники поліцейських департаментів і практичних органів поліції є постійно охопленими тією або іншою формою навчання. Це виправдана реакція на часту зміну законодавства, появу нових видів і способів вчинення злочинів, варіативність соціальних ролей поліцейського, необхідність коректування професійної діяльності співробітників поліції, адаптації їх до виникаючих життєвих реалій і умов службової діяльності. У цьому змісті можна говорити про систему безперервної професійної поліцейської освіти, що складається сьогодні на новому етапі розвитку Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Матюхіна Н.П. Поліція Великобританії: сучасні тенденції розвитку та управління: Монографія. – Харків: Консул. 2001.